

УДК 338.226

УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВ

Кірдіна О. Г., д.е.н., професор (УкрДАЗТ)

Надано перелік принципів здійснення оптимізації структури активів підприємства, яка направлена на забезпечення його фінансової безпеки. Визначена головна мета та завдання управління оборотними активами в контексті забезпечення фінансової безпеки підприємства. Зроблено висновок щодо доцільності застосування програмно-цільового підходу до процесу управління оборотними активами, так як це забезпечує комплексне вирішення проблем їх ефективного управління через раціональне використання шляхом розроблення програми і мети, направленої на її виконання.

Ключові слова: активи, оборотні активи, програмно-цільовий підхід, управління, принцип, система управління.

УПРАВЛЕНИЯ ОБОРОТНЫМИ АКТИВАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Кирдина Е. Г., д.э.н., профессор (УкрГАЗТ)

Предоставлен перечень принципов осуществления оптимизации структуры активов предприятия, которая направлена на обеспечение его финансовой безопасности. Определенная главная цель и задание управления оборотными активами в контексте обеспечения финансовой безопасности предприятия. Сделан вывод относительно целесообразности применения програмно-целевого подхода к процессу управления оборотными активами, так как это обеспечивает комплексное решение проблем их эффективного управления через рациональное использование путем разработки программы и цели, направленной на ее выполнение.

Ключевые слова: активы, оборотные активы, программно-целевой подход, управление, принцип, система управления.

WORKING ASSETS MANAGEMENT OF THE ENTERPRISES

Kirdina O. G., Doctor of Economic Sciences, professor (USA of RT)

It's determined that working assets management of enterprises within corporative financial policy provides for development and implementation of the complex management of working assets policy, outworking management and working assets. There is a list of solving tasks concerning optimization structure of assets of enterprises which is aimed to provide financial safety.

The main aim and task concerning working assets management is determined.

There is a conclusion according to sufficiency of applying programme-aimed approach to the process of management working assets, as it provides complex decision of problems, their efficiency management by means of reasonable using through working out programme and goal, directed at its realization. Working assets management of the enterprises, realizing according to principles of programme-aimed management (aimed to the final results, prevailing planning of object of management, continuity principle), is the leading direction of improving process of working assets management. Using grounding funds to achieve aim will provide invariance decision of tasks and increase efficiency of using working assets of the enterprises under the conditions of changing surroundings.

Keywords: assets, working assets, programme-aimed approach, management, principle, system of management.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими та практичними завданнями. Для сучасної національної економіки характерна нестабільність і висока динамічність зовнішнього середовища. Всі ці фактори надають згубну дію на фінансовий стан підприємства і змушують його керівників постійно приймати рішення в умовах невизначеності. Внаслідок цього на перший план виходять саме фінансові аспекти діяльності підприємства. Одним з таких аспектів є вартість активів підприємства та підтримання їх на достатньому рівні. Політика управління активами підприємства, у рамках його фінансової політики, формує ідеологію управління фінансами,

орієнтовану на реалізацію заходів, спрямованих на підвищення ефективності їх використання, і в окремому випадку - на збільшення їх вартості і вартості бізнесу в цілому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми удосконалення методології управління оборотними активами, теоретичного та практичного обґрунтування питань, пов'язаних з їх обліком, аналізом та управлінням вивчалися вітчизняними та зарубіжними вченими-економістами. Серед них Коптева О. П., Биковський В. В., Бондаренко О. С., Носов П.Л., Сікора І., Чебанова Н.В., Чухно І. С. та ін. [1-8]. Однак є ще питання, які потребують уваги та

вирішення. Таким є застосування програмно-цільового підходу до управління оборотними активами підприємств.

Мета статті. Викладення теоретичних положень управління оборотними активами підприємств та обґрунтування застосування програмно-цільового підходу до такого управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Управління активами підприємства в межах корпоративної фінансової політики передбачає розробку і реалізацію:

- політики комплексного управління активами;
- політики управління позаоборотними активами;
- політики управління оборотними активами.

Необхідність розробки вказаних напрямів корпоративної фінансової політики полягає в тому, що вони дозволяють формувати ефективну систему управління фінансами на підприємстві, орієнтовану на максимізацію його ринкової вартості.

Політика комплексного управління активами припускає розробку політики управління майновим комплексом підприємства і реалізацію політики інвестиційних вкладень. При формуванні політики комплексного управління активами підприємства активи розглядаються як його фінансові ресурси у формі сукупних майнових цінностей, що використовуються в господарській діяльності з метою отримання прибутку і збільшення ринкової вартості підприємства. Основною метою реалізації політики комплексного управління активами є виявлення потреби в окремих їх видах, необхідних для забезпечення виробничо-господарського процесу, а також оптимізація їх складу для здійснення ефективної господарської діяльності.

Основними умовами, які необхідно враховувати при формуванні політики комплексного управління активами підприємства є:

- наявність розроблених найближчих перспектив розвитку операційної діяльності і форм її диверсифікації;
- встановлення відповідності обсягу і структури формованих активів обсягу і структурі виробництва і збуту продукції;
- наявність розроблених критеріїв оптимізації складу активу ефективності господарської діяльності;
- формування умов прискорення обороту активів в процесі їх використання;
- визначення критеріїв вибору найпрогресивніших видів активів з позиції зростання ринкової вартості підприємства.

Політика управління позаоборотними активами є системою економічно обґрунтованих заходів, спрямованих на зміну величини, складу і структури його позаоборотних активів. Основними елементами, що формують цю систему, є процеси, пов'язані зі створенням, відновленням або придбанням основних засобів, нематеріальних активів, здійснення фінансових інвестицій. Одним з істотних елементів даної системи заходів є визначення вартості створюваних або придбаних підприємством активів. Всі заходи, які формують політику управління позаоборотним капіталом підприємства, повинні бути спрямовані на досягнення основної мети корпоративної фінансової політики – збільшення ринкової вартості.

Політика управління позаоборотними активами включає політику управління складом і структурою позаоборотних активів і політику реального інвестування.

Політика управління оборотними активами підприємства є системою обґрунтованих заходів, направлених на зміну величини і структури його оборотних активів. Дана політика є частиною корпоративної фінансової політики, що розробляється, і орієнтована на формування необхідного обсягу і складу оборотних активів, раціоналізацію і оптимізацію структури джерел їх фінансування [1].

При управлінні активами підприємства важлива роль належить методу оптимізації співвідношення оборотних і позаоборотних активів, який здійснюється на підставі ряду принципів:

1) врахування найближчих перспектив розвитку операційної діяльності і форм її диверсифікації. Обсяги оборотних і позаоборотних активів підприємства, які формуються на первинній стадії його діяльності, повинні мати певний резервний потенціал, що забезпечує можливості приросту продукції і диверсифікації операційної діяльності в найближчому майбутньому;

2) забезпечення відповідності співвідношення формованих оборотних і позаоборотних активів обсягу, структурі виробництва і збуту продукції;

3) забезпечення оптимальності співвідношення оборотних і позаоборотних активів з позиції ефективності господарської діяльності;

4) забезпечення можливостей високого обороту активів в процесі їх використання.

З урахуванням вищезазначених принципів здійснюється оптимізація структури активів підприємства, яка направлена на забезпечення його фінансової безпеки.

Головна мета управління оборотними активами в контексті забезпечення фінансової

безпеки полягає в забезпеченні їх достатності для нормального функціонування підприємства, а також в найефективнішому їх використуванні у виробничо-господарській діяльності.

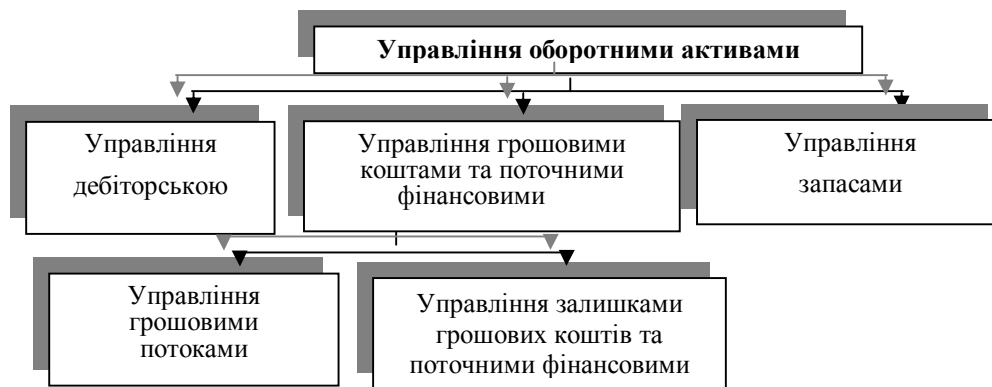
Досягнення цієї мети припускає вирішення завдань:

- формування оптимального складу і структури оборотних засобів;
- обґрунтоване визначення потреби підприємства в оборотних коштах;
- формування складу і раціоналізація структури джерел фінансування оборотних коштів;
- максимізація ефективності використання оборотного капіталу в діяльності підприємства [3, с. 39].

Виділяють зовнішні (опосередкованого впливу) і внутрішні (безпосереднього впливу)

чинники, що впливають на управління оборотними активами. До зовнішніх належать: конкурентне середовище, ступінь розвитку фінансового ринку, законодавча база регулювання, нецінові детермінанти попиту, відносини з контрагентами, до внутрішніх – виробнича технологія підприємства, облікова політика підприємства, кваліфікація фінансових менеджерів, організаційна структура підприємства, стратегічні цілі підприємства.

На основі аналізу економічної сутності кожної складової оборотних активів і врахування зарубіжного й вітчизняного досвіду, в роботі Бондаренко О.С. запропоновано напрями управління оборотними активами вітчизняних підприємств (рис. 1).

Рис. 1. Напрями управління оборотними активами[3]

В управлінні оборотними активами важливим і водночас складним є обґрунтування таких обсягів дебіторської заборгованості, грошових коштів, поточних фінансових інвестицій, запасів, за яких витрати, що виникають у процесі управління ними, будуть мінімальними (рис. 2).

Система управління оборотними активами підприємства розробляється за такими основними етапами:

- 1) аналіз оборотних активів підприємства в попередньому періоді:
  - аналіз динаміки загального обсягу та складу оборотних активів підприємства;
  - аналіз оборотності окремих видів оборотних активів у загальній їх сумі;
  - аналіз рентабельності оборотних активів;
  - аналіз основних джерел фінансування оборотних активів;
- 2) вибір політики формування оборотних активів підприємства. З наукової точки зору виділяються три принципові підходи щодо формування оборотних активів підприємства – консервативний, помірний та агресивний;

3) оптимізація обсягів оборотних активів. Вона має виходити з обраного підходу щодо формування оборотних активів, забезпечуючи заданий рівень співвідношення ефективності їх використання і ризику;

4) оптимізація співвідношення постійної та змінної частин оборотних активів;

5) забезпечення необхідної ліквідності оборотних активів.

6) мінімізація втрат оборотних активів у процесі їх використання;

7) формування принципів, що визначають фінансування окремих видів оборотних активів;

8) оптимізація структури джерел фінансування оборотних активів.

Для забезпечення ефективною діяльністю підприємств необхідне застосування програмно-цільового підходу до процесу управління оборотними активами, оскільки даний підхід утілює обширну методологію вирішення безлічі проблем, що виникають в різних сферах діяльності підприємств, і направлений на вирішення складних питань шляхом розробки системи програмних заходів, спрямованих на мету.

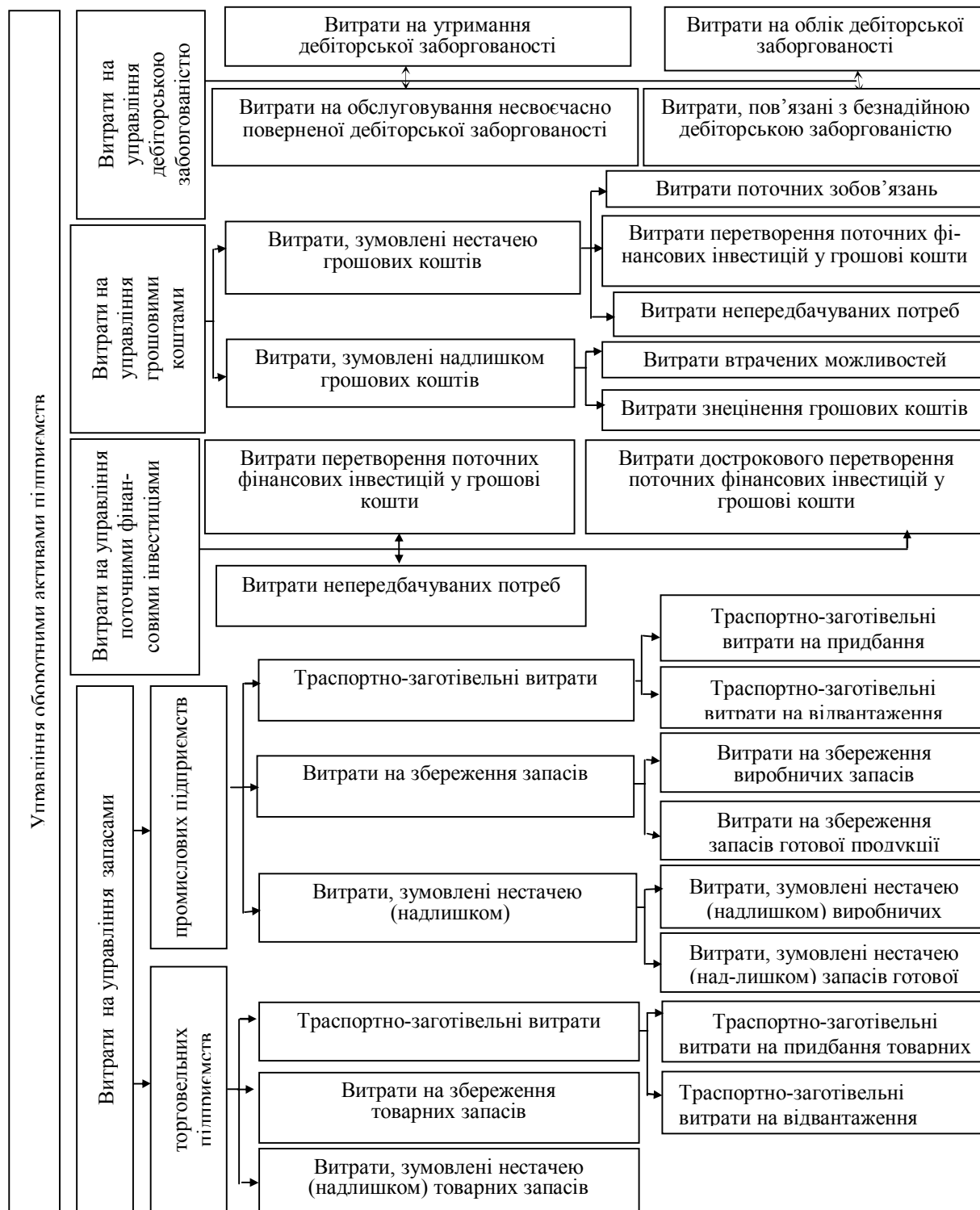
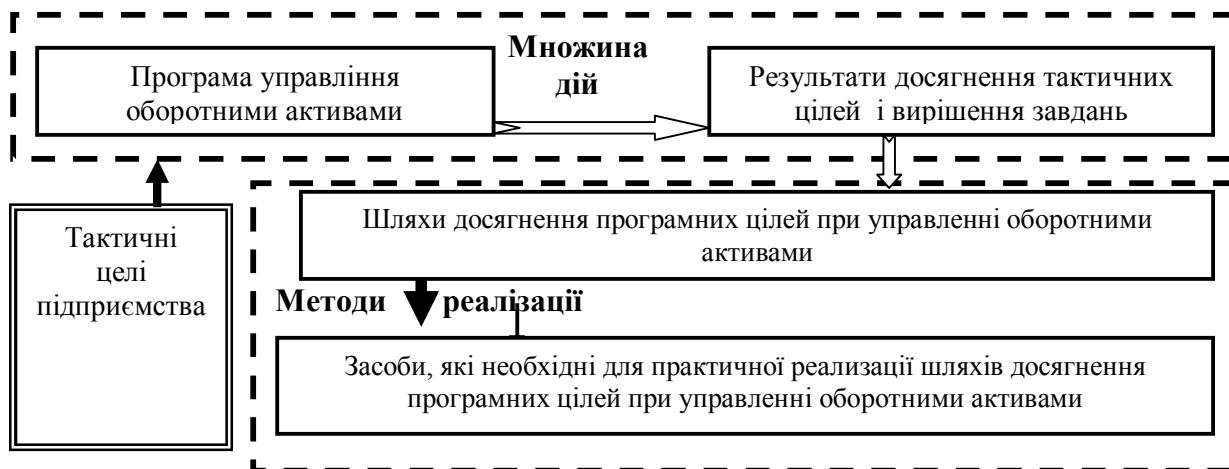

Рис. 2. Класифікація витрат на управління оборотними активами

Програмно-цільове управління оборотними активами підприємства на основі системного підходу припускає комплексне вирішення проблем їх ефективного управління через раціональне використання оборотних активів шляхом розроблення програми і мети, направленої на її виконання. В процесі взаємного узгодження мети,

програмних заходів і ресурсних потреб здійснюється не тільки їх взаємоузгодження, але і варіантний аналіз шляхів вирішення проблеми. Саме цими особливостями програмно-цільового підходу пояснюється його вибір для вирішення проблем в галузі вдосконалення процесу управління оборотними активами підприємств.

Програмою управління оборотними активами підприємств є сукупність послідовно виконуваних задач, пов'язаних єдиною метою, направлених на вдосконалення процесу управління оборотними активами в умовах заданих обмежень (рис. 3).

Рис.3. Логічна схема програмно-цільового управління оборотними активами підприємства

Програма управління оборотними активами направлена на виконання наступних дій:

- формування необхідної потреби в оборотних активах: визначення їх цільового обсягу і розміру структурних складових;
- забезпечення заданого рівня співвідношення джерел покриття потреби в оборотних активах;
- ефективне співвідношення між структурними елементами оборотних активів, достатнє для забезпечення довгострокової виробничої і результативної фінансової діяльності підприємства.

Висновки. Таким чином, управління оборотними активами підприємств, здійснюване відповідно до принципів програмно-цільового управління (орієнтація на кінцевий результат, наскрізне планування об'єкту управління, принцип безперервності), здатне стати провідним напрямом вдосконалення процесу управління оборотними активами.

Розробка і реалізація програмно-цільового управління є ефективним способом рішення актуальних проблем, що вимагають зосередження ресурсів, концентрації дій, цільової орієнтації засобів, що використовуються, і узгодженості дій. Обгрунтоване використання засобів досягнення мети забезпечить інваріантність вирішення поставлених задач і підвищить ефективність використання оборотних активів підприємств в умовах змін зовнішнього середовища.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Коптева Е.П. Политика управления активами предприятия: теория и методология [Текст] / Е.П. Коптева // Российское предпринимательство. — 2011. — № 10 Вып. 2 (194). — с. 74-79.
2. Технологии финансового менеджмента: учеб. пособие [Текст] / В.В. Быковский, Н.В. Мартынова, Л.В. Минько, и др.. - Тамбов: изд-во Тамб. гос. тех. ун-та, 2008. – Ч.1. – 80 с.
3. Бондаренко О. С.Управление поточными активами: теоретичні основи та практичне застосування [Текст] / О.С. Бондаренко //Вісник Хмельницького національного університету. – 2005. - №3 (66). – С .51–56.
4. Чебанова Н.В. Бухгалтерський фінансовий облік: посібник [Текст] / Н.В. Чебанова, Ю.А. Василенко – К.: Видавничий центр “Академія”, 2002. – 672 с.
5. П(С)БО (зі змінами та доповненнями станом на 01.01.2007) – Частина I [Текст] / [Т.А. Бутинець, О.П. Войналович, С.Ф. Легенчук та ін.] – Житомир: ЖДТУ, 2007. – 196 с.
6. Сікора І. Особливості оцінки оборотних активів на виробничих підприємствах [Текст] / І. Сікора // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. - № 9. – С.13-18.
7. Носов П. Л. Сучасна класифікація оборотних активів [Текст] / П. Л. Носов // Економіка і держава. – 2008. - № 7. – С.43-46.
8. Чухно І. С. Визначення економічної сутності поняття “оборотні активи підприємства” [Текст] / І. С. Чухно // Регіональна економіка. – 2008. - № 6. – С. 62-69.

Експерт редакційної колегії д.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.